VIOREL MARINEASA: „CORESPONDENŢE, COMPUNERI, TĂCERE"- REFLECTIONS OF THE POSTMODERNIST MIRROR

Julia DEÁK
University of Bucharest

Abstract: Viorel Marineasa's short prose "Correspondences, essays, silence" is defined by an exacerbated ability to encompass heterogeneous elements between the "limits" of a text. After all, "Limits" are extremely flexible as the postmodernist text relies on discontinuity, cinematic technique, relativism and deconstruction. The writing registry is ironic; the author deconstructs literary clichés and themes such as: love, family, school, everyday life, human behavior and also traditional prosody. Moreover, he appeals to language games, critical spirit, textualism, intertextuality, orality and a new author-reader relationship. His work is made of fragments, diary notes - a collage of themes and styles of various literary trends or different levels of language. All these – "embellished" with subtle hints to the dictatorial regime in Romania.

Keywords: postmodernism, deconstruction, stereotypes, ludic, language-games.

Proza scurtă a lui Viorel Marineasa *Corespondenţe, compuneri, tăcere*, se defineşte printr-o capacitate exacerbată de a cuprinde elemente eterogene între „limitele" unui text. „Limitele" sunt însă extrem de flexibile, întrucât textul postmodernist mizează pe discontinuitate, tehnică cinematografică, relativizare şi deconstrucţie.

Evenimentele – sinteză de real (biografie) şi imaginar se constituie într-un colaj. Tehnica narativă se traduce prin alternanţa vocilor narative, alternanţa persoanelor: de la persoana a III-a „O catastrofă, spune cea de matematică", la persoana I : „În uşa casei redevin cel de atunci. Mă văd" şi chiar persoana a II-a: „Aveai vreo cinci ani. Ai mers într-adevăr, de vreo câteva ori la şcoală înainte de soroc"[1].

Deconstrucţia textului narativ tradiţional se realizează astfel nu numai la nivel structural, formal, exterior (prin inserţii lirice, scindarea textului narativ în două coloane şi prezentarea lor în paralel, numeroase subtitluri) dar şi din interior, prin alternanţa perspectivei narative ce relevă un amalgam tematic, prin ambiguitatea conţinutului narat.

Prima parte a prozei aduce în prim plan patru personaje generice sau „personaje-concept":

cea de matematică – caracterizată de termenii: „coeficienţi, cuantificare, deficit psiho-volitiv, impas docimologic"

cel de limbă – definit de stereotipii şi exprimări bombastice precum: „probabil că devenim sociabili pe măsură ce disimulăm mai abrupt", „ne angrenăm într-o viaţă nu neapărat falsă, dar oricum, plină de insaţietăţi, concesii, supralicitate tensiuni" .[2]

Fetiţa - problemă – cu înclinaţii literare: „Renunţ la viaţa obişnuită atunci când închid ochii. Partea rămasă din mine, fără greutatea de a exista neapărat, e luată din vântul dogorind. Zborul trece-n plutire pentru străinul ce încep să fiu, confund adâncimea cu înaltul, presiunea

[1] Crăciun, Gheorghe/ Marineasa Viorel: Generaţia '80 în proză scurtă, Editura Paralela 45, Piteşti, 1998, p. 305-306

[2] Ibidem p.299

BDD-A21890 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 11:01:16 UTC)

cu depărtarea, spuma mării cu clăbucii din cer. Şi merge persoana necunoscută care-mi duce corpul, merge cu ochii închişi, dând impresia c-o face de-a-ndărătelea, dar nu pot să precizez dacă asta înseamnă vreme sau drum. Mă regăsesc pe bancă şi încă strâng ochii, până când scândura de sub mine devine lichidă, mă prăbuşesc, ajung la fund. Nu visez, nu pot nici să mă trezesc, rămân în această incertitudine până-mi pierd respiraţia"[3]

Fentosul – pasionat de fotbal: „Eu când stăteam cu ochii închişimai mult dorm că na-m chief de alt ceva astami palce dar nu ieste bine că visez căci driblez şi făceam fente dei pun în fund pe toţii căci ei se inervează dar să supără de loc imidiat când satu cam cu ochii închişii dar nu să ştie încă pe ce parte îi arunc fincă îi triplez – şi tot aşa"[4]

Cei patru surprind totodată moduri de raportare la regimul politic şi „tipuri umane" în comunism. Personajele se caracterizează prin: limitare, pedanterie, cunoaştere sterilă, lipsă de comunicare şi cunoaştere„interdisciplinară", uniformizare – specifice pseudo-elitelor ***(cea de mate*** şi ***cel de limbi);*** delimitare, situare în răspăr, resemnare – specifice intelectualilor, recte scriitorilor condamnaţi a scrie „literatură de sertar" (***fetiţa problemă, alias fata cu ochii închişi, Muta***): „Am, în manuscris, două romane, trei volume de poezii, un ciclu de nuvele. Plus însemnările zilnice. Săptămânal îngrop texte. Din când în când le scot, fac corecturi sau doar (re) citesc."; vid ontologic, limbaj de lemn, agramat, limitare provenită din absenţa contactului cu realitatea şi lacune provocate de îndobitocirea progresivă indusă de regimul dictatorial ***(Fentosul/ Fentosanul, alias Pele sau Navetistul).***

Realitatea anostă, gri, lipsită de perspectivă este relativizată, prin inserţie de ludic şi umor: „M-am măritat cu Pele, adică Fentosul. Parcă poţi să alegi. De-abia am isprăvit acel minim de clase. El a făcut profesionala. E băutor. Mă bate cu metodă şi imaginaţie. A fost rezervă în divizia C. Nu mai vorbim de la a doua procreare. I-am făcut cu gura închisă, fără tradiţionalul tărăboi". Satul îmi zice Muta. El e navetist; mai driblează, mai se împiedică (…)"[5] (subtilă aluzie la traiul cotidian).

Cotidianul, viaţa şi destinul personajelor sunt redate într-o manieră inedită, făcându-se uz de mijloacele, limbajul şi apanajul specific ştiinţelor umane (ex: poemul dedicat Navetistului – aluzie la tematica „literaturii la comandă") în prima parte.

În „ALTE DEZVOLTĂRI" însă, problematica destinului pseudo-personajelor este trasată asemenea unei probleme de geometrie a cărei rezolvare necesită un demers de tip deductiv. Se porneşte de la ipoteză şi se dezvoltă demonstraţia după care se prezintă concluzia. Personajele sunt reduse prin abreviere la simboluri, asemănătoare celor utilizate în ştiinţele exacte, unele fiind chiar introduse în ecuaţii:

Cea de mate (M)
(emblemă – limba trifurcată)
-Mariaj (cu cel de limbă), urmare firească a unei tandre polemici, devenită cicăleală.
- Va fi concubina lui Ăl care nu doarme (…)/ ***Ei (M +Ăl care…)*** etc.[6]
Cel de limbă (L)
(heraldică – rânjetul)
-Conjuncţia cu cea de mate (v. mai sus)
- Va fi sechestrat de o femeie proastă, rea, urâtă (şi bătrână?) etc.[7]
Fata cu ochii închişi (F.O.I)
(pecete – rumoarea)
- Reîntâlnirea cu maestrul (vezi cap. respectiv) etc.

[3] Ibidem, p.300
[4] Ibidem
[5] Ibidem, p.301
[6] Ibidem, p. 301-302
[7] Ibidem, p. 302

BDD-A21890 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 11:01:16 UTC)

Fentosul (F)
(simbol – căpriorul jugănit)

- Se mută la oraş, intră într-o dubioasă grupare fotbalistică, ai cărei membri nu-s chiar practicanţi…etc.[8]

Discursul, impregnat de aluzii la adresa regimului politic (aceste „probleme" trădează posibile dosare ale unor existenţe stocate de Securitate sub nume de cod.) este metatext şi intertext.

Aceste mărci ale postmodernismului pot fi reperate încă din primele rânduri deşi se vor „mascate" de numele metodiştilor: Gudrun Demianenco-Proorocu, Pepa Trailovici, Horaţiana Circe Bănuţ, Higiena Vânătoru, în cărţile de căpătâi ale lui Iosîmică Cionvică: Istoria secretă, Reţeaua sugrumată, Nosferatu, Istoria Gestapoului, Aventurile submarinului Dox, Moby Dick ori în trimiterile la Vasco da Gama, Dylan Thomas, Prévert, Trackl, sau Ady Endre.

Limbajul redat în termeni uzuali, este demetaforizat şi se caracterizează prin asocieri insolite, contrastante, ce amintesc de prozele lui Urmuz:

„Pică dintr-un dud uriaş la acţiunea de adunat frunze pentru viermii de mătase (evită sârmele), vinovat nu e nimeni, doar spiritul său de aventură; paralizat definitiv şi mut, se apucă de o manufactură stranie, păstrând *geometria* imprevizibilă a acelor driblinguri de altă dată. Lucrările lui, împletite din fibră vegetală (tratată cu lapte de bivoliţă), se caută foarte mult"[9]

Compunerea „fetiţei-problemă", pare un fragment din „Întâmplări în irealitatea imediată" a lui Max Blecher:

Renunţ la viaţa obişnuită atunci când închid ochii. Partea rămasă din mine, fără greutatea de a exista neapărat, e luată din vântul dogorind.(…)/ Nu visez, nu pot nici să mă trezesc, rămân în această incertitudine până-mi pierd respiraţia"[10]

În cea de-a doua parte a textului este introdusă de o pseudo-formulă mediană din basme:

„Oricum, până la tăcerile şi corespondenţa lui Iosîmică Cionvică mai este destul."[11]

Acest aspect relevă faptul că prima parte corespunde aşa-ziselor *compuneri* din titlul prozei: *Corespondenţe, compuneri, tăcere* .

Textul se bifurcă şi prezintă în paralel, pe două coloane şi pe două voci (naraţiune la persoana a I-a şi a II-a), prima copilărie a lui Iosâmică Cionvică, ce pare desprinsă dintr-un scenariu suprarealist, marcat pe alocuri de elemente specifice basmelor: călătoria iniţiatică: „Plecasem (am pornit într-un ieri de odinioară?) cu Ionălalbu şi cu Ionălnegru într-o pădure cu de cinci ori cinci arbori" / Zile-n şir ne-ai bătut capul cu gemenele, ba de câteva ori te-am aflat cu traista-n băţ, hotărât să pleci în lume, în căutarea lor. Cu birja am făcut circuitul castelelor din împrejurimi, proaspăt naţionalizate".[12] (aluzie la naţionalizarea imobilelor, deconstrucţia clişeelor basmului). Ulterior, textul se unifică sub forma discursului la persoana a III-a. Alături de Iosâmică Cionvică, apare numele Dianorei Mamut (Dida Solida), căreia, student fiind, îi scrie de la Boston într-un registru infantil, pe alocuri în rime, „Cum eşti tu frumoasă şi inedită, cred că am realiza o bună partidă (…) Tati meu va fi şi Tati teu, Mami mea- şi mami tea, cu Buna la fel, pe moşu să-l ia zmău"[13] apoi îi mărturiseşte „hobiurile sale- folbalu şi golâmbii"

[8] Ibidem, p. 302
[9] Ibidem, p. 302
[10] Ibidem, p. 300
[11] Ibidem, p.303
[12] Ibidem, p.303-305
[13] Ibidem, p.308

BDD-A21890 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 11:01:16 UTC)

Registrul este ironic, autorul deconstruieşte clişee literare, teme precum dragostea, familia, şcoala precum şi clişeele prozodiei tradiţionale. Mai mult, autorul denunţă şi clişee ale cotidianului, ale comportamentului uman: „Zi-mi ceva din repertoriul de la şcoală – o poezie, un cântec, nu contează ce” [14]

Corespondenţa este urmată de cele trei mari tăceri ale lui Iosâmică Cionvică: prima în scop meditativ, a doua – convenţie cu topograful să nu mai vorbească până la întoarcerea perechii de golâmbi de la Dărăbani sau Halmeu şi a treia – căreia el însuşi i-a pierdut semnificaţia. Pe de o parte, cele trei „mari tăceri” se constituie asemenea celor trei probe din basme, ce au scopul de a restabili situaţia iniţială de echilibru. Pe de altă parte, acest „episod” sugerează gratuitate, parodie întrucât denunţă convenţiile şi clişeele tematice şi de limbaj ale literaturii, contrariază logica, frizând absurdul, asemenea unui text de avangardă. Totodată, personajul manifestă prin vidul ontologic filiaţii cu literatura absurdului. Interesant este şi contrastul ce derivă din numele IosâMICĂ şi termenul „MARE” (prima, a doua şi a treia MARE tăcere). (joc de limbaj)

Simbolurile reiterate: cheia, golâmbii, verbele „a crâcni”, a cârâi”, converg toate către ideea de aluzie la adresa regimului politic dictatorial.

Jocurile de limbaj ironia şi spiritul critic, textualismul, mărcile oralităţii, fragmentele de tip jurnal sau însemnările, noua relaţie autor-cititor, mirajul occidentului, colajul de teme şi stil aparţinând diverselor curente literare sau diferitelor paliere ale limbii (ex. „MATERIALE PE OAMENI”, aluzie la *naturalism*; „lipit de tulpina otrăvită a cartofului, de care eşti îndrăgostit, nepricepând că nu se poate frânge distanţa dintre regnuri”, posibilă aluzie la *Riga Crypto şi Lapona Enigel*; „zborul trece-n plutire pentru *străinul* ce încep să fiu” – *stil indirect liber*; „un te duci?, ia până-n deal, ţine loc de bineţe, răspunsul e previzibil, întrebarea e un chip de a-l băga în seamă pe celălalt, răspunsul înseamnă, dacă nu complicitate, luare în evidenţă, acceptare” – *pragmatică, analiza conversaţiei*) – toate constituie elemente ale arsenalului postmodern

Linda Hutcheon afirmă în „Politica postmodernismului” că acesta „seamnănă cu gestul de a pune în ghilimele o afirmaţie în timp ce o faci iar efectul urmărit este acela de a sublinia sau „a sublinia” şi de a discredita sau „a discredita” iar modul este, prin urmare unul conştient şi ironic sau chiar „ironic”. Trăsătura postmodernismului constă în acest gen de dedublare sistematică şi jucăuşă sau duplicitate, preocuparea primordială a postmodernismului fiind aceea de a denaturaliza anumite trăsături naturale ale modului nostru de viaţă; de a arăta că acele entităţi pe care, fără să le reflectăm, le considerăm naturale (…) sunt de fapt culturale, adică elaborate de noi, nu date nouă”[15]

Deşi toate trăsăturile converg către o cristalizare a definiţiei postmodernismului, Brian McHale sugerează pe bună dreptate că : orice am gândi în legătură cu acest termen şi oricât de mult sau de puţin ne-ar mulţumi aceasta, un lucru este sigur: obiectul la care termenul pretinde să facă referire nu există.”[16] Astfel, finalul nu poate fi altfel decât unul deschis.

Finalul prozei anunţă o spargere într-o şcoală apoi se revine la relatarea la persoana I. Acest cadru, pare o imagine dintr-o celulă, dar ultima frază sugerează o imagine deschisă oricărei interpretări: „În sfârşit, cei doi îşi dau întâlnire la o grădină de vară. Însă cel liberat se răzgândeşte şi nu se mai arată.” Să fie vorba despre Iosâmică Cionvică sau e doar o altă reflexie a oglinzii postmoderne?

[14] Ibidem, p.306
[15] Linda Hutcheon: Politica postmodernismului, Edit. Univers, Buc, 1997, pag.5
[16] McHale, Brian: Postmodernist Fiction, Routledge, New York 1991, pag. 4

BDD-A21890 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 11:01:16 UTC)

BIBLIOGRAFIE:

Viorel Marineasa*: Corespondenţe, compuneri, tăcere* – în: ***Crăciun,*** *Gheorghe/* ***Marineasa*** *Viorel*: Generaţia ’80 în proză scurtă, Editura Paralela 45, Piteşti, 1998

Hutcheon, Linda: *Politica postmodernismului*, Edit. Univers, Buc, 1997

McHale, Brian: *Postmodernist Fiction*, New York: Methuen, 1987

BDD-A21890 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 11:01:16 UTC)